

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2024/227

Karar Sayısı : 2024/221

Karar Tarihi : 25/12/2024

R.G. Tarih - Sayı : Tebliğ edildi.

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 8. Vergi Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: Mülga 11/11/1942 tarihli ve 4305 sayılı Varlık Vergisi Hakkında Kanun'un;

A. 11. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinin,

B. 13. maddesinin ikinci fıkrasının "...on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz." bölümünün,

Anayasa'nın 2., 36. ve 125. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptallerine karar verilmesi talebidir.

OLAY: Muristen tahsil edilen varlık vergisinin faiziyle birlikte iadesi talebiyle açılan davada itiraz konusu kuralların Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptalleri için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN KANUN HÜKÜMLERİ

Kanun'un itiraz konusu kuralların da yer aldığı;

1. 11. maddesi şöyledir:

"Madde 11 — Komisyon kararları, şehir ve kasabalarda varidat dairelerinin kapılarına ve köylerde münasip mahallere listeler yapıştırılmak suretiyle ilân ve tebliğ olunur. Listelerin asıldığı, gündelik gazete çıkan yerlerde gazetelerle ve gündelik gazete çıkmıyan mahallerde belediye tellâlları marifetiyle halka ayrıca haber verilir.

Komisyon kararları nihai ve katî mahiyette olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz. Ancak bir mükellef namına aynı mükellefiyet mevzuundan dolayı mükerrer vergi tarh edilmiş olduğu takdirde bunlardan en yüksek olanı ipka edilerek diğerleri tarhiyatı yapan komisyonların vazife gördüğü mahallerin en büyük malmemuru tarafından mükelleflerin müracaatı üzerine silinir."

2. 13. maddesi şöyledir:

"Madde 13 — Kollektif ve komandit şirketlere ait vergilerin icabı halinde ortakların ve komanditelerin şahsi mallarından istifası hususunda da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunmakla beraber ortak ve komanditeler çalışma mecburiyetine de tabi tutulabilirler ve on ikinci maddenin ikinci fıkrası hükmü bunlar hakkında da tatbik olunur.

Bu madde ile on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz."

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İÇtüzüğü hükümleri uyarınca yapılan ilk inceleme toplantısında başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan ilk inceleme raporu ve itiraz konusu kanun hükümleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

2. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, bu dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvururken yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yöntemince açılmış ve mahkemenin görev kapsamına giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte bulunan kurallardır.

3. İtiraz yoluna başvuran Mahkeme, mülga 4305 sayılı Kanun'un 11. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesi ile 13. maddesinin ikinci fıkrasının "...on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz." bölümünün iptalini talep etmiştir.

4. Anılan Kanun'un 1. maddesinde servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere *varlık vergisi* adıyla bir mükellefiyetin öngörüldüğü hükme bağlanmıştır. Kanun'un 2. maddesinde yazılı servet ve kazanç sahiplerinin varlık vergisinin mükellefi oldukları düzenlenmiş; 3. ilâ 5. maddelerinde mükellefiyete ilişkin esaslara yer verilmiştir.

5. 6. maddede ise bu Kanun'un 7. maddesi uyarınca kurulan komisyonların 2. maddede yazılı mükelleflerin mükellefiyet derecelerini, her mükellef namına 1941 yılında ve ticaretini terk, devir veya tasfiye etmiş olanlar için terk, devir veya tasfiye tarihinden önceki son yılda tarh edilmiş veya tahakkuk ettirilmiş vergi miktarlarını, çiftçilerde mükellefin zirai durumunu ve gayrimenkul sahiplerinin de irat ve vergi kıymeti miktarlarını da dikkate almak suretiyle edinecekleri kanaate göre takdir ve tespit edecekleri hükme bağlanmış ve verginin miktarına ilişkin düzenleme yapılmıştır.

6. 11. maddenin birinci fıkrasında komisyon kararlarının şehir ve kasabalarda varidat dairelerinin kapılarına ve köylerde münasip mahallere listeler yapıştırılmak suretiyle ilân ve tebliğ olunacağı; gündelik gazete çıkan yerlerde gazetelerle ve gündelik gazete çıkmayan mahallerde belediye tellâlları marifetiyle halka listelerin asıldığı ayrıca haber verileceği düzenlenmiş; ikinci fıkrasının itiraz konusu birinci cümlesinde ise komisyon kararlarının nihaî ve kesin nitelikte olup bunlara karşı idari ve adli kaza mercilerinde dâva açılmayacağı hükme bağlanmıştır.

7. 12. ve 13. maddelerde ise *varlık vergisinin tahsiline* ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Buna göre anılan maddelerde mükelleflerin vergilerini talik tarihinden itibaren on beş gün içinde mal sandığına yatırmaya mecbur oldukları belirtilmiş; ayrıca varlık vergisinin tahsilini güvence altına almak amacıyla ihtiyati haczin uygulanması, ödeme süresinde yatırılmayan vergilerin belli oranda faiz uygulanmak suretiyle tahsil edilmesi, faiz uygulanmak suretiyle ödenebileceği öngörülen süre içerisinde de borçlarını ödemeyen mükelleflerin memleketin herhangi bir yerinde çalışma mükellefiyetine tabi tutulması ile şirket ortaklarının da şirketin varlık vergisi mükellefiyeti dolayısıyla şahsi mal varlığına başvurulabilmesi ve çalışma mecburiyetine tabi tutulabilmesine ilişkin usul ve esaslar düzenlenmiştir.

8. Kanun'un 13. maddesinin ikinci fıkrasında ise bu madde ile 12. maddede yazılı karar ve muamelelerin kesin olduğu ve bunlara karşı idari ve adli kaza mercilerinde dâva açılmayacağı hükme bağlanmıştır. Anılan fıkranın "...on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz." bölümü itiraz konusu diğer kuralı oluşturmaktadır.

9. Bakılmakta olan davaya konu olayda Kanun'un 2. maddesi uyarınca varlık vergisi mükellefi olan davacının murisi adına komisyonlar tarafından 6. madde uyarınca tespit edilen mükellefiyet derecesine göre belirlenen vergi miktarının davacının murisinden tahsil edilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

10. Vergilendirme sürecinin vergiyi doğuran olayla başladığı ve verginin tarhı, tebliği ve tahakkuk ettirilmesinin ardından verginin tahsili ile sona erdiği gözönüne alındığında Kanun'da öngörülen vergilendirme sürecinin davacının murisi açısından tamamlandığı açıktır.

11. Bakılmakta olan davanın konusunun o dönemde yürürlükte olan ve daha sonra 17/10/1988 tarihli ve 3488 sayılı Uygulanma İmkânı Kalmayan Kanunların Yürürlükten Kaldırılması Hakkında Kanun'un 1. maddesiyle yürürlükten kaldırılan 4305 sayılı Kanun hükümlerine dayalı olarak tahsil edilmiş varlık vergisinin iadesi talebiyle yapılan başvurunun zımnen reddine ilişkin işlemin iptaline yönelik olduğu gözetildiğinde söz konusu vergi miktarının tespiti ve tahsili aşamalarına ilişkin olan itiraz konusu kuralların bakılmakta olan davada uygulanma imkânının bulunmadığı anlaşılmaktadır.

12. Açıklanan nedenle kuralların itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı olmadığından başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle reddi gerekir.

III. HÜKÜM

Mülga 11/11/1942 tarihli ve 4305 sayılı Varlık Vergisi Hakkında Kanun'un;

A. 11. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinin,

B. 13. maddesinin ikinci fıkrasının "...on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz." bölümünün,

itiraz başvurusunda bulunan Mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulanma imkânı bulunmadığından başvurunun Mahkemenin yetkisizliği nedeniyle REDDİNE 25/12/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Kadir ÖZKAYA

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Esas Sayısı : 2024/227
Karar Sayısı : 2024/221

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Üye
Kenan YAŞAR

Üye
Muhterem İNCE

Üye
Yılmaz AKÇİL

Üye
Ömer ÇINAR

Üye
Metin KIRATLI